

CRVENI BARJAK

GLASILO SOCIJALNO-DEMOKRATSKE STRANKE U DALMACIJI.

Bijeda se ne ragja iz zlobe kapitalista, već rđjvim socijalnim sistemom, privatnim vlasništvom; stoga mi ne propovjedamo mržnju prema osobama, ili klasi bogataša, već naprosto zagovaramo prijeću potrebu jedne socijalne reforme, koja bi za temelj ljudske zajednice postavila zadržano vlasništvo.

C. Prampolini.

Izlazi svakog 1. i 3. u utorka u mjesec

Pojedini broj 10 filira. - Pretplata iznaša na godinu K 3.20; na pol godine K 1.60. Za inozemstvo na cijelu godinu K 6.40; na pol godine K 3.20. Pretplata se plaća unaprijed. Pisma i novci šalju se na druga F. Pazinovića u Spljetu. - Vlasnik, nakladnik i odgovorni urednik Ivan Angelicchio. - Administracija i uredništvo: Savez među radnicima, 208. - Pučka Tiskara - D.r V. Iljadica i drugovi.

Organizacijama!

Dogovorno sa Eksekutivnim Odborom Jugoslavenske Soc. Dem. Stranke u Ljubljani, sazivljemo

III. kongres radničkog pokreta u Dalmaciji

koji će se održati u danima 23., 24., 25., marča 1913 u Splitu.

Provizorni je

Dnevni red :

1. Konflikt između Soc. Dem. Stranke i Strukovnih Organizacija u Dalmaciji i Centrala Strukovnih Organizacija i Centralne Uprave Soc. Dem. Stranke u Beču.
2. Organizacija.
3. Štampa.
4. Beštinskike blagajne u Dalmaciji.
5. Eventualije.

Na kongresu imaju pravo da odašalju svoje delegate: strukovne organizacije; mješoviti radnički savezi; lokalne političke organizacije soc. stranke; mladenačke organizacije; filodramatičke grupe; Politički i Medjustrukovni Odbor; uredništvo lista.

Uzevši u obzir osobite prilike radničkog pokreta u Dalmaciji, na kongres mogu poslati jednoga delegata one grupe, koje broje do 50 osoba, dva do 100, a svako 50 članova jednoga.

Mjerodavni će biti oni podatci koji su u ovom času na raspoloženju Medjustrukovnog i Političkog Odbora u Splitu.

Pravo da odašalju delegate na kongres imaju one organizacije koje su priključene Komisiji strukovnih organizacija, inače ako stoje na stanovištu razredne borbe i socijalističke direktive.

Svaka sekcija, grupa ili organizacija mora da snosi troškove svoje delegacije.

Drugovi!

Na prvom mjestu stoji jedno veoma važno pitanje, koje po pravu, pravici i socijalističkom moralu, moralo je da bude odavna riješeno. Nije se htjelo, ili se nije smjelo, a ono je silno uzdrimalo čitavom strankom i radničkim organizacijama, duboko je prodrlo u naše institucije, te kao neprebrdiva zidina prijeći ikakovi stvarni i redoviti rad, bilo na strukovnom ili na političkom polju.

Drugovima!

D' intesa con l' Esecutivo del Partito Socialista Jugoslavo di Lubiana, convochiamo il

III. Congresso del movimento operaio in Dalmazia,

il quale si terrà nei giorni 23, 24, 25 Marzo 1913 in Spalato, con il seguente provvisorio

Ordine di pertrattazione :

1. Il conflitto tra il Partito Socialista e le Organizzazioni professionali della Dalmazia e la Direzione centrale del Partito Socialista e delle Organizzazioni professionali di Vienna;
2. Organizzazione;
3. Stampa;
4. Le Casse distrettuali per Dalmazia;
5. Eventuali.

Al congresso hanno diritto di farsi rappresentare: le organizzazioni professionali, le federazioni fra lavoratori miste; le organizzazioni locali politiche del partito socialista: le organizzazioni giovanili; i gruppi filodrammatici; il Comitato politico; le Commissioni delle organizzazioni; la redazione del giornale.

Presa in considerazione la speciale condizione del movimento operaio in Dalmazia, al congresso potranno inviare un delegato i gruppi che contano fino a 50 soci, due fino a 100 soci, e uno ogni 50 in più.

Per base di calcolo serviranno i dati che attualmente sono a disposizione della Commissione delle organizzazioni e del Comitato politico in Spalato.

Diritto di partecipare al congresso hanno quelle organizzazioni che aderiscono alla Commissione delle organizzazioni, dove questa esiste, oppure quelle organizzazioni che s' ispirano ai concetti socialistici della lotta di classe.

Ogni sezione, gruppo, oppure organizzazione deve pagare le spese della propria delegazione.

Dok se ovo pitanje ne riješi zaprijetka je socijalističkom radu u Dalmaciji.

U Splitu se socijalistički pokret izlegao; u Split cijela pokrajina upire svoje oči, očekujući pomoć, inicijativu, direktivu, sve. Spor ima da se riješi u Splitu, jer su tu svi stari borci, koji moraju da učestvuju pri likvidaciji ove nemile afere, na splitskim drugovima leži pokret; oni su zvani da ga prošire u pokrajini: a ti ljudi, pitajući pravice, stoje u zavadi sa

višim stranačkim faktorima, a valjda isti i ne znadu zato.

Puni nepokolebive vjere u socijalistički moral, očekujemo kongres, odlučni da svak, pa i mi, nosi svoj dio odgovornosti i da vuče posljedice.

Premda smo imali ovaj list na raspoloženju, svijesni pravedne stvari, koju smo zastupali, ali i stranačke odgovornosti, nismo htjeli da ga u ovom poslu uporabimo. Drugovi delegati će ocjeniti naš postupak.

Ova kriza je uzdrimala svijest i vjeru u proceduru strankinih organizama. Ova masa čitava stranka, koja stoji uz nas, radi te procedure, niti časak nije oklijevala, kada je odkazala poslušnost centralnoj upravi stranke i centralnim organizacijama. Radila je tako, jer je prožeta uzvišenim idealima socijalizma.

Bez sloge i sporazuma sa bečkim centralama radničkih organizacija i stranačke centralne uprave, nema ni ne može da bude uspješna rada. Ova konferencija mora da taj sporazum uspostavi.

Disciplina je naša snaga, ali razborita disciplina, a ne samo nalozi!

Između nas i Beča podigla se zidina, za koju valjda Beč niti potpuno ne zna! Ovaj kongres treba da je sruši.

Dodjite drugovi, da Vam damo račun o našem radu i da sudite kakovu smo borbu sa ustrpljenjem i hladnošću jakih održali, bez da alarmiramo i borbu protegnemo na širo polje!

Neka dodju naši prvaci; bit će mnogo toga stečeno: upoznat će naše prilike, ocijenit će naš rad, pa će steći opreznog iskustva za budućnost.

Eto drugovi: za što smo se borili tri godine, približava se: ono što se sa neke strane htjelo da osujeti smutnjom i škandalima, oživotvoruje se: — kongresom.

Na drugom mjestu, stoji za nas veoma važno pitanje: organizacija.

Organizirali smo koliko i kako smo mogli, sa skoro isključivim našim snagama. Što postoji, plod je velike požrtvovnosti pojedinaca. Nismo imali skoro nikakve novčane podpore od centrala, nismo imali tajnika, ni činovnika; često nam je uzmanjkala i moralna pomoć.

Sada je red da se osnuje tajništvo a da sredstva primaknu centrale. Pitanje radničke organizacije u Dalmaciji, u pretežnoj mjeri je pitanje sredstava. Ob ovom će biti glavna riječ.

Historija radničkog pokreta u Dalmaciji, historija je radničkog lista. Ovaj komadić papira ne može da nadje mira nigdje. Skitao se iz Trsta u Budimpeštu, odatle u Rijeku; pa u Splitu, pa u Zagrebu, pa Dubrovniku i Šibe-

niku. Svugdje ga goni nesloboda, strah političkih griješnika i zabrinutih stranaka. Stara je naša briga da udarimo čvrst temelj listu, ali naša nastojanja ometoše drugovi, naše grupe i protivnici.

Teret lista u moralnom i materijalnom pogledu snosi Split; list izlazi, kada i kako može, ali koliko muke i žrtava to stoji, samo mali krug ljudi zna.

List, kakav je danas, ne može da udovolji našim potrebama: ne može da bude samo vijestnik sindakalnog i političkog pokreta; ne može da udovolji potrebama sitne agitacije, nije tribina znanstvenih rasprava; nije i ne može da bude politički list.

Radničke organizacije treba da izradjuju i izobrazuju svoje članove: fali prostor. Provincija ima pravo da se služi listom, ali općenite potrebe, premda nedostatno, obave se na uštrb osobitih potreba, otluda nezadovoljstvo kod dopisnikâ.

Stranka je malena, ali su velike njezine potrebe, a u prvom redu u pogledu štampe.

Ima mnogo vremena da smo radi nedostatka štampe, prestali biti ubrojivi faktor u pokrajinskom i lokalnom javnom životu.

Svijetski događaji i preobraženje u gospodskim stranačkim prilikama u pokrajini zahtjevaju našu kritiku, našu kontrolu i ratobornu spremnost.

Mi znamo koji su nedostaci. Kako će se svemu tomu doskočiti, delegati moraju da reknu i da provedivim odlukama list učine faktično za potrebe radničkog pokreta u Dalmaciji.

Povećanje formata, češće izlaženje na zdravoj financijskoj podlozi, bit će pitanje, koje će, nadamo se sretno riješiti.

Već je zadnji kongres strukovnih organizacija u Trstu usvojio predlog dalmatinskih delegata da naš politički list postane i glasilo strukovnih organizacija.

Na četvrtoj točki dnevnoga reda stoji pitanje o bolesničkim blagajnama u Dalmaciji.

Ove čisto radničke institucije u rukama su raznih komesara. Radništvo je na nezakoniti način lišeno uprave svog imetka.

Radničke bolesničke blagajne moraju da dodju u radničke ruke e da ih uzmognu dotjerati do one visine i savršenstva kako su ih radnici dotjerali u svim drugim mjestima, pa mogu da bolesniku pruže sve moguće pomoći koje moderna higijena i medicinska znanost može da pruži.

Pitanje je zdravlja i egzistencije radnika. Njihove goleme neprestane tužbe protiv načina kako se postupa s njima, sile nas da ozbiljno obračunamo i sa ovim pitanjem.

Dakako da soc. stranka prima na sebe veliku odgovornost kada se bol. pjeneznice upravljaju po socijalistima, sa socijalističkim kriterijima.

Socijalisti u blagajnama nemaju samo da šablonski vode račune, nego da provadjaju veliko djelo preporoda, te da postanu aktivni i dobrotvorni čimbenici za ohranu radničkog zdravlja, dosljedno radničkih života.

Neka naše grupe i organizacije u provinciji uzmu u pretres sva ova pitanja i neka na kongres pošalju svoje delegate.

Možebitni prijedlozi i rezolucije neka se nadalje do 10/3. pošalje na druga Jakova Gabrića za Politički Odbor Soc. Dem. Stranke u Splitu e da isti uzmognu biti štampani u cjelini ili suštini u listu, koji će u razmaku od 10. do 23. sjegurno izaći, te da Pol. Odbor uzmogne eventualno pripravne radnje obaviti.

Suvišno je jače istaknuti da je ovaj kongres od znamenite važnosti za budućnost radničkog pokreta i socijalizma u Dalmaciji.

Da Živi Radnička Internacionala!

Politički Odbor Soc. Dem. Stranke:

Jakov Gabrić, krojač.

Krsto Gojun, drvodjelac.

Ivan Matošić, postolar.

Frane Pasinovich, agent.

Marin Zelić, težak.

Frano Schuhmeier

socijalistički zastupnik u Parlamentu i zemaljskom saboru i općinski vijećnik grada Beča, bio je na izdajnički način usmrćen od jednog kršćanskog socijalnog radnika, na kolodvoru Westbahma, kada se baš vraćao sa jedne velike radničke skupštine.

Razbojnik je pripadnik onoj stranci političkih i moralnih bandita, koja se nazivlje kršćansko socijalnom strankom; to je brat jednog bivšeg kršćansko-socijalnoga zastupnika.

Ubojica je bio kršćanski radnik štrajkolomac, denuncijant i dušmanin svojih drugova rada, kojima je mnogo puta teško naškodio i radi toga ga bojkotovahu u načinu da više nije mogao da nadje rada. Da se osveti, ubio je zastupnika Schuhmeiera, jer je on bio vodja radnika i borac za radnička prava.

Pokojni drug Schuhmeier je bio vrlo plodan organizator i agitator, te je na tim poljima vječito zadužio austrijski proletarijat.

Urednik je bio jako obljubljenog, ratobornog i poučnog tjednika „Volkstrübne“. Ovaj list, uredjan od Schuhmeiera, za vrijeme junackog doba socijalizma u Beču i Austriji, bio je užasno proganjen po austrijskim vlastima i redovito plijenjen. Izlazio je subotom poslije podne, a bečki radnici, na desetine hiljada bi blokirali sve ulice i pristup štampariji, da sami svak svoj primjerak digne i da za svoj račun zaplijene što je Schuhmeier napisao.

Prvi među prvima u boju protiv kršćansko socijalne bagre, koja je u Austriji bila svemoguća za vremena Luegera; on joj je dao smrtni udarac i doprinijeo ruvini te razbojničke stranke, koja je spala na veoma tanke grane, te joj obična gadna razbojišta bivaju posljednji trzaji ogavnog i nečasnog života.

Stranke ne mogu da budu odgovorne za ovakova djela svojih pristaša, ali samo poštene stranke mogu bez kukavštine, dostojanstveno odkloniti sa sebe takovu odgovornost. To ne može da vrijedi za kršćansko-socijalnu stranku, jer historija te stranke, nije nego veliki niz lupeština, prljavština, zločina, koji je oblatiše i okrvaviše.

Ta stranka je znala da u Parlamentu blati uspomenu pokojnog socijalističkog zastupnika Silberera, koji je kao prijatelj prirode našao nesretnu smrt u snijegu na Alpama; te zvijeri stadože pisati, govoriti i svjedočiti da je socijalistički zastupnik pobjegao sa blagajnom pekarske organizacije i da su ga njegovi svjedoci vidjeli u New-Jorku. Kada se našla lješina pokojnika, golema infamija kršćanskih socijala pokaza se u svoj odvratnosti.

Za nas je užasnije moralno razbojstvo, nego fizično. Stranka koja ima na sebi jedno, pristoji joj i razbojstvo socijalističkog prvaka Frana Schuhmeiera.

Pokojnik je bio u Partamentu veoma aktivan; socijalno osiguranje i sve radničke

tražbine imahu vrsnog, spremnog i nadležnog zagovaratelja. I željezničari su mu obvezani, jer je on bio glasonoša njihove bijede i pazio na poboljšice, koje bi se preko Parlamenta otele vladi na njihovu korist.

Frano Schuhmeier nestaje sa naše sredine: gubitak je za nas sviju velik, ali protivnici naši, njegovi razbojnici, od te smrti neće se okoristiti! Što je on počeo da ruši, mi nastavljamo i ostavit ćemo mladjoj generaciji, našoj djeci, unučadi i prauučadi da dokončaju to djelo i da osvećuju pokojnika progonivši svagdje, vazda kršćanske socijale i njihove saveznike, baštinike i prijatelje, dok ih nestane, ostavivši sramotnu uspomenu svojih nedjeta u ime kršćanskog socijalizma.

Mi u ime socijalističkog proletarijata Dalmacije, učestvujemo tuzi obitelji i stranke: skidamo kape pred mrtvim ostancima agitatora mučenika, te idealno sipljemo punim pregrštima crvenih klinčića na njegovom grobu, uvjereni da će njegova krv oploditi mnogo osvjetnika.

Stranačke objave.

Gospodin Dušan Jankov iz Splita bio je već god. 1907. isključen iz socijalističke stranke u Dalmaciji poradi njegova rada na štet. radničkih organizacija. Pošto je taj gospodin usprkos toga nedavno išao u Trst i Pulj i prikazao se vodjama jugoslavenske i talijanske socijalne demokracije kao drug i vijećao je s njima o stranačkim poslima, dužnost nam je jednom za svagda upozoriti drugove u Dalmaciji i vani, da taj gospodin nema ništa zajedničkog s našom strankom i s našim organizacijama u Dalmaciji. Toliko svima na ravanje.

Daje se do znanja, da je stranačka sjednica od 8. i 14. decembra pr. g. isključila iz stranke poradi njihova ponašanja Antu Prkušića, drvodjelskog majstora i Maria Pingventina, zaljevača, sa pravom utoka na provincijalni kongres.

Za politički odbor socijaldemokratske stranke u Splitu: Jakov Gabrić, Vinko Prkušić, Špiro Ivanišević, Franjo Pasinovich.

Potrebno razjašnjenje.

Sazivljemo III. kongres radničkog pokreta u Dalmaciji. Dakle našem skorom zboru ne dajemo ni isključivo gospodarsko, ni čisto političko obilježje.

U drugim zemljama, gdje se radništvo razvilo sa svojim strukovnim organizacijama i gdje je sa svojim radom jedan važni faktor u politici, sazivlje se istodobno, a napose Kongres strukovnih organizacija, a za ovim Kongres socijalističke stranke.

Mi se toga običaja držati nećemo, jer ne možemo, jer bi za nas bilo neplodno a možda štetno oponašanje, bila bi parada i ništa drugo. A mi do parade i vanjštine ne držimo, nego do suštine stvari.

Mi smo u Dalmaciji mnogo zaostali prama drugim zemljama. To je razlog zašto ne možemo da radimo kao drugi.

Kod nas skoro jednaki ljudi nose teret i odgovornost za rad na strukovnom polju kao i na polju političkome.

Naši radnici ne mogu da održe dva posebna kongresa u kojima bi gospodarsku i političku akciju posebice podvrgli raspravi i udesili zgodne zaključke.

Radnički je pokret u formaciji; on se tek izradjuje, radi toga smo uvjereni da je bolje ujednostaviti rad i vijećati o radničkom pokretu u Dalmaciji, koji obuhvata i političku i strukovnu djelatnost socijalistički organiziranog radništva.

Pri svakom našem djelu ozbiljno vodimo računa o realnim prilikama zemlje i kulturnoga stepena radništva.

Stoga, dok se prilike promijene, bolja je jednostavna ali uspješnija akcija, s kojom će se pripremiti uslove za složeniji (kompleksniji) rad.

Kome je do vike, cerimonija i kavge, ovo neće goditi. Mi ne vičemo, nego radimo, i to mnogo radimo, pa gledamo kako naporni naš rad može da donese ploda.

U najboljoj, dakle, namjeri: ne napose **Kongres strukovnih organizacija** jer mu prvo strukovna komisija nije dorasla; ne, dosljedno, ni **Kongres socijalističke stranke** napose, premda ima podesnih ljudi, nego **Kongres radničkog pokreta**, jer one snage, koje mogu i moraju da djeluju na polju radničke borbe, bilo bi zlo onemogućiti im rad i da, radi preuranjene diobe rada, ne pomognu savjetom i djelom, gdje tog savjeta i djela nužno treba.

Istinu najprije sebi moramo da rečemo!

Stranačka uprava.

Socijaldemokratska stranka u Dalmaciji nema u pravom smislu riječi svoju stranačku upravu.

Tomu je uzrok, da političke organizacije nije bilo nego samo u Splitu. Pred mjesec dana se osnovala politička grupa u Šibeniku.

U Splitu vazda je postojao **Politički Odbor** koji je bio i je neka vrhovna stranačka inšancija i vrši sve funkcije pokrajinske stranačke uprave.

Tu moć vrši bez dvojbe bez redovite punovlasti sa strane drugova u provinciji. Ali tu vlast do sada su svi drugovi pripoznavali, jer u Splitu skupina ljudi koja ima političke spremne, ima snage da počme i provede što stranački interesi zahtjevaju, a ako nema dovoljna sredstava, svijest i odgovornost splitskih drugova išla je i ide tako daleko, da ih znaju naći — i kada se radi o općenitim interesima socijalizma u provinciji.

U Splitu politička organizacija podpunno funkcijonira i u svakom je času bila i je pripravna da vrši svoj zadatak. Manjkavosti ima; mnogo i tu još ima da se provede, ali sve su pitanja formalitetâ i sporedne vrijednosti.

Uprava stranke hoće reći uprava pokreta u pokrajini. Ovaj teret odgovornosti je prevelik. Splitski drugovi znaju da bi ga morali djeliti i sa ostalim grupama, pa ob ovom pitanju kongres treba da rekne svoju odlučnu.

Medjustrukovni Odbor.

Medjustrukovni odbor u Splitu morao bi da bude upravno tijelo radničkog pokreta. Sastavljaju ga delegati od uprava od strukovnih organizacija.

Premda je Split staro bojno polje strukovnih organizacija, po našem sudu još u radničkoj masi nema dostatno ljudi sa tolike naobrazbe da bi znali rukovoditi sa tim aparatom.

Kongres će morati da odredi ako se ima opunovlasti Politički Odbor u Splitu, da po svojoj uvidjavnosti proširi Politički Odbor i da isti, dok se prilike promijene vodi i gospodarski pokret.

Financije.

Novčana sredstva socijalističke stranke, radničkih organizacija i lista su preslaba: stranka, organizacije i list imaju znatnih dugova.

To loše stanje naših novčanih sredstava ima razloga u činjenici da se **list** tiska na odgovornost i požrtvovnost splitske političke organizacije. Premda ga se piše i vazda pisalo, administriralo i odpravljalo besplatno, ima više stotina kruna duga.

Dug bi na papiru bio pokriven sa vjerisijama, ali razne organizacije i pojedinci, osobito u pokrajini i drugdje, ne isplaćuju dug.

Razne su organizacije primile list, ali ne mogu da ga plate. List je udovoljio potrebama tih organizacija, ali troškovi su ostali na splitske drugove.

Politička organizacija u Splitu vazda budno prati događaje u provinciji i u svijetu. Bilo za izbore, bilo za svaku drugu manifestaciju štampava, agituje, troši za svu provinciju, ali niko ne plaća nego Split, ali ako rijetko sa koje sekcije dodje nešto, to bivaju neznatni iznosi. Radi toga splitska organizacija ima dugova. Ti dugovi, te obveze stranke u Splitu otešćavaju rad i mnoge stvari, koje bi se morale da provedu, mora se proći preko njih. Te dugove moraju da pomognu platiti i sekcije u provinciji.

Radničke organizacije odnosno Komisija strukovnih organizacija ne može da snese troškove radničkog pokreta. U pomoć iste redovito se meću na raspoloženje fondovi stranke ili lista. Na podmiru tekućih potreba strukovnih organizacija žrtvuje se dobar dio prihoda političke organizacije. Rezultat biva da stranka ostaje lišena svojih redovitih prihoda a organizacija od jedne teško pokrivenne potrebe ide u drugu bez pokriva.

Kongres će morati da na definitivnan način riješi pitanje o pokrivanju redovitih potreba strukovnih organizacija i da nadje jedno redovito vrelo, iz kojega komisija uzmogne crpiti za javni rad, za sve ono što agitacija, organizovanje i gospodarski pokreti mogu zahtjevati.

U velikim radničkim središtima radnici se oprezuju su par filira mjesečno i tako organizacije dobivaju sredstva koja trebaju.

Pred dva mjeseca u Trstu se odličilo na kongresu radničkih organizacija da se radnici oprezuju su 3 filira mjesečno. To ne riješava naše fincijalno pitanje.

Sve što se stvorilo, počelo, primaklo, poteklo je iz Splita. Sada je vrijeme da se prilike srede. Splitska je organizacija trošila bez oklijanja i bez obzira ako je to bilo za kulturne potrebe mase, za štrajkove, za progone ili za političke akcije u mjestu ili u provinciji.

Jedna stranka kao što je naša, u interesu radničke stvari i socijalizma, ne može

da bude bez novaca. Radi toga i gori navedenoga, Politički odbor će predložiti da se svi strukovno i politički organizovani radnici u Dalmaciji opozuju sa stanovitom svotom. Cjelokupni iznos morao bi da podmiri sve dugove Komisije strukovnih organizacija, lista i političkog odbora. Višak bi se dodijelio fondu lista, dok bi svaka grana stranačke djelatnosti: Komisija, list i Politički odbor nakon kongresa imali svoja vrela prihoda s kojima bi morali imati gotovine u svakom slučaju za svaku potrebu.

„Crveni Barjak“

bio je prisiljen da obustavi svoje izlazenje, jer je tiskara u kojoj se tiska bila nenadano ostala bez radne snage.

Do kongresa će list izlaziti u ovom formatu a biće pretežno namijenjen pripremi kongresa, te će mo prikazati, koje su po našem sudu manjkavosti našega pokreta, da svak bude imao makar približnu sliku našeg stanja.

*

U narednim brojevima štampaćemo medju ostalim i ove članke:

„Radnički pokret u Dalmaciji.“

„Nešto o našem sporu.“

„Mješovite organizacije u Dalmaciji.“

„Programatične razlike izmedju socijalističke i svih drugih stranaka u Dalmaciji.“

„Organizacija rudokopača u Siveriću.“

„Radnički pokret u Dubrovniku.“

„Naša prošlost“. (Historijski prikaz naših borba.)

U obranu Isukrsta.

Crni svijet u Šibeniku počeo je svoj novi kurs. Pop Škarpun u župnoj crkvi u Docu raskodekao se kao razjareni kokt protiv demokrate, i zaboravivši svoju zadaću propovijedanja mira, sloge i ljubavi medju ljudima, ljutio se protiv sloge medju Hrvatima i prorokovao da će po Bogu kao kazna stići mnogo zla pomirene stranke i njihove prvake.

Jamačno ako pop Škarpa nastavi onakvim tonom, dobit će žuticu.

Jeli ili nije taj njegov Isukrst propovijedao mir i slogu? ako je, morao je zahvaliti Bogu da je došlo do mira medju zavadjene braće.

Remeta sv. križa nas uvjerava da se ljutio na Farizeje. Znali Škarpun tko su bili Farizeji? Farizeji su bili oni židovi, koji su pod jednakom izlikom radili u Templu ono što on u crkvi u nedjelju.

Nu, jedan Škarpin ma koliko galamio u crkvi, malo interesa može da pobudi. Interesantiji je bio onaj popić u Stolnoj crkvi, koji se nabrljao o socijalizmu.

Dok bi taj pop psovao socijaliste, vrije-gjao ih i prikazivao najgorim ljudima, mogli bi ga smatrati neuljudnim ili zlim čovjekom. Ali kada njegova bezočnost ide tako daleko da Isusa prikazuje onakovim kakovim nije bio, tu ne možemo da dozvolimo! On je rekao da je Isus bio socijalist. To je laž; jednako je laž kao da je rekao da je umro od dosade slušajući jednog katoličkog korizmenog propovjednika.

Mi smo ljubomorni na historijske istine, radi toga ispravljamo: Isus nije bio socijalist! Ko zna što će još ti popi prepisati Isusu!

Kada bi se taj pop manje bavio politikom, a više učio sveto pismo, znao bi da Isus nije radio ništa drugo, nego nagovijestajući skori konac svijeta, pozivao ljude na molitvu i pokoru za steći kraljevstvo nebesko. Ergo: manje brbljanja, a više pameti! Neka se zatvori u sobi i neka razmišlja što radi u ime! Isusovo u crkvi!

Isus nije nikakovi socijalist: učio je: *ako te ko zapravlja za gunjac, a ti dajmu cijelu haljinu!* Hvala lijepa na takove socijalne nazore!

Dalje: Isus reče: *ako te ko čuše na lijevoj strani, a ti mu pruži i desnu!* Takovu nauku ne može se profurtimašiti revolucionarnim socijalistima!

Još: Isus je propovijedao: *„Ne buni se protiv tvoga vojvode!* Takovih bi socijalista danas dobro došlo i Cuvaju!

Mi bi mogli da oštro ošinemo nezalicu na propovijedaonici. Nećemo, jerbo bi radili protiv interesa revolucije i protuklerikalizma. Neka popovi barem jednom rabe pametno crkvu i propovijedaonici! Tako! Neka trgaju maramu onima koji im još vjeruju. Neka izazivlju slobodne mislioce i socijaliste: pospješit će svoju propast. Mi ne možemo da dodjemo u crkvu da ih pobijemo: neka navaljuju slobodno, naći će nas pripravne na akciju a biće naša briga da ih izvučemo iz crkve!

Ako će crkva, bog, gospa, tamjan, sveci i sve ono što oni kažu da su svetinje i vjera, postati politički argumenti, mi ćemo kao politički protivnici tu stranku i te argumente uzeti u pretres i kritikovati, da dokažemo puku da je bolja naša ideja, da je bolji socijalizam.

Radi toga u našem je interesu da se u crkvi politizira. Željeli bi samo, što preporučamo presvijetlom biskupu, da propovijednik bude kulturniji, sposobniji, načitaniji i da se ima malo više milosrdja prema historičkoj istini u opće, da se ne doživljuju ovakovi prizori, da heretičari skaču u obranu historične ličnosti Isukrstove!

Očekivana selekcija.

Dok se raspada tursko carstvo, cijepa se i pravaška stranka u Dalmaciji. Jednaki crv koji je grizao petstoljetni hrast turske države, grizao je i slabio vitku biljku pravaškog političkog ustrojstva, i eto već u mnogim stranama vene. Da bi se spasilo ono što još ima životna i zdrava, brusi se sjekira, mazija se predaje oštini kosira.

Kako su heterogeni elementi u nenaravnom konglomeratu, odvojeni po čežnjama, uzgoju i svestranim interesima, morali da živu zajedno u ime državne otomanske misli, — tako su i najrazličitiji elementi sačinjavali pravaški konglomerat. Dostatno je bilo da topovi narodne odmazde na Balkanu zatrese i ovim parčem zemlje pa da se ta smjesa raspone i da pokaže tanke i nenaravne veze, koje su spajale sve to i pokrivalo komotnim plaštem hrvatstva.

Javna je tajna — a mi u tom smjeru pisasmo u više navrata sa pristojnom dozom prezira — da je pravaštvo u Dalmaciji u očima onih u Beču slavilo kao emanacija i ekvivalentat kršćansko socijalne stranke poput one u Beču.

Pravaška stranka je morala do potrebe da bude kvas i temelj novoj stranci na ustuk radničkom pokretu, dakle protusocijalna; na ustuk liberalizma, dakle reakcionarna; na ustuk pretpostavljenog irendentizma, dakle dinastička. Sve je to već mučke bila i takovom je bila smatrata: ona je bila jastuk na kome je austrijski zlotvor-političar spavao svoj mirni san. Ali zveket oružja

i gruvanje topova probudi ga i on u taj čas uvidi da se prevario. Šibenički pravaši dadoše mu *il calcio dell' asino*...

Nakon toga raspust općina je uslijedio — i logično je morao — kao opomena odozgo. „Dodoše“ braća Slovenci da održe političke tečajeve, s namjerom da potrpaju jaz između istomišljenika, da podpače pukotine u stranci i da osujete liberalnu i čisto nacionalnu selekciju. Istinu, t. j. ono što se sada zbiva, navonjasma u zraku.

Šibenički pravaši po svome podnašanju, prilikom zadnjih događaja, učiniše da mi ispravimo o njima svoj sud, ali oni svojim djelovanjem razočaraha Beč.

U tom grmu leži zec!

U pravaškoj stranci postoje dvije struje: jedna ističe svoj radikalizam u vjerskom pravcu a druga u nacionalnom. Prvoj je predstavnik popovski „Dan“ u Splitu, a drugoj „Hrvatska riječ“ u Šibeniku.

Pravaši oko „Dana“ pripoznavaju se Hrvatima jer im ta oznaka služi kao *alibi* za prodiranje u narod, za jačati upliv crkve i reakcije, istovjetujući interese naroda sa onim crkve, ili radeći za interese Beča i Rima pod komotnim pokroviteljstvom troboje i pravaštva.

Onima oko „Hrv. riječi“ izgleda da je makijavelistički stajao dobro i upliv crkve i novac kranjske braće, i blagonaklonost Beča, ali u odlučnom času znali su koja im se dužnost nameće kad pošteno pripadaju jednoj stranci. Njihov je istup dakle morao da zabrine i Austriju i Rim.

Njima nije bilo odvratno birati između otajstvenih interesa Beča i klera i narodne stvari, pa neminovno dodjoše do zbliženja sa demokratima. Stranka dakle koja je negirala Srbe u ime svog nacionalnog kapitala, — u historičkom momentu idealno im pruža ruku i postaje srbofilska.

To zbliženje izazvalo je gužvu i negodovanje koliko u taboru demokrata, toliko i u onom pravaša. I sasvim je shvatljivo.

Reakcioneri, klerikali i austrijanci, koji se ugnjezdije u pravaškoj stranci, uvidiše da im se sa najzadnjim stanovištem i istupima reprezentantnih ljudi, u košu gnječe jaja, pa se spremaju da ih odguraju iz stranke. Liberalno-nacionalni elementi kompromituju pravašku stranku, jer bi mogla da postane ono što mnogi još misle da je, ili bi morala da bude: nacionalno-radikalna skupina u službi jedne političke nacionalne ideje. Dočim odavna takova nije, nego političko ratilo Beča i Rima.

Demokratski je tabor u vici, jer predstoji uskočenje do jučera najljućih mu protivnika, baca ga u čudo i zabrinjuje.

Pristupajući ocjeni te nove pojave u našem javnom životu, mi bez okolišanja velimo da je po našem sudu to njihovo djelo razborito. Nego, i nas ta nova družba ostavlja malko zapanjene, jer se je do jučer uzajamno lupežakala i prilično azijski pobijala. To je znak da u javnom životu bijaše po srijedi ili interes ili osobni nagon.

Jer ako su stranke i njihovi ljudi bili onakovi te onakovi i onakovi, sa takovim ljudima nema i nemože da bude sporazuma i zajedničkoga rada. A ako ga ima i može da bude, znak je da je falilo pristojnosti i ponosa desno i lijevo, ili da jučerašnji protivnici nisu bili onakovi i onakovi, kako se izmjenično prikazivahu. To bi očitovalo da se puno računa na glupost i slijepu odanost naroda koji mora da blati i obožava, da fučka i aplaudira po migu!

Značilo bi da je borbama manjkala kakva idealna, programatična i moralna podloga, a da se samo omogućivahu raspirujući lične mržnje...

I danas dok po Šibeniku vrije, čuje se:

popovi su hrdje, križ na popove! X ili Y je lopov, a onaj drugi je još veći! Razlozi spora od velike političke pedagoške vrijednosti se prešućuju... Narod će ostati neobaviješten... Slijedit će osobe, ili će se odvojiti od crnaca, mržeći ih bez znati zašto.

Mi bez sustezanja odobravamo i selekciju i sporazum u interesu liberalizma i socijalizma. Ali, ajme! Demokrati se spremaju da u gjubar bace svoj kulturni program, da bi u novoj sredini bio ugodniji boravak novim prijateljima!

Po tome selekcija nebi bila korisna Dalmaciji i duševnom i umnom prometu naroda.

Ako se prešućuju veliki razlozi konflikta sa popovima austrijancima, ako se odbacuje kulturni program, neminovno idemo u susret novoj periodički borbi na perzonalnom temelju, a to nas ni najmanje ne veseli, jer od selekcije ljudi narod ni u duševnom ni gospodarskom pravcu nema što da očekuje: ova selekcija mjesto da markira smjeli i simpatični korak napred prema neonacionalizmu, liberalizmu i demokratizmu, da se ljudi ne kompromituju, ide se korak natrag!...

U pravaškoj sredini svi stoje s računicom u ruci. Ako pravaški ustaše (frakcija oko „Hrv. Riječi“) uskoče s demokratima — popovima ostaju blagajne i kranjski novac, a po kulturnom stepenu Dalmacije, došljedno dužnici. Svakako stojimo pred važnim preobraženjima. Ako do toga ne dodje, znak je da su ljudi ipak pametni.

Za svaki dobar račun fratri bijeli, smegji i crni te popovi — rade. Propovijedi se u crkvama nizaju...

Mi ćemo budno pratiti događaje i vršiti naše zvanje kritike i kontrole, da i jednima i drugima rečemo što ih ide.

Partija je započeta — koji saveznici imaju bolje adute: Beč — Rim ili mogući uskoci i demokrati?

Vidit ćemo. Žalostno je što pred nama nećemo viditi buržoaske predhodnike. Takav je politički razvoj kod nas. Involucija, križanje, teturanje!

J. Dorbić.

Radnički pokret u Puli i naš list.

Socijalistički pokret u Puli među radnicima našeg naroda ne napreduje kako bi bilo u želji naših hrvatskih drugova u onom gradu.

Sabirajući sve žive energije i pripravlajući se na nov rad od kojega se mnogo nadaju, pišaše nam da se sporazumimo oko lista, pošto bi i njima morao da služi i da im bude vodič i dragocijenjeno sredstvo uzgoja radničkih masa našega jezika u Puli i Istri.

Dok nas veseli to probudjenje hrvatskih socijalista u Puli, želimo im najbolje uspjehe u borbama koje će da počmu, donosimo ovo priznanje i ocjenu našeg lista, koje vrijedi nešto više nego slučajne i prozirno žučljive hajke kafanskih danguba.

Politički odbor jugoslavenske sekcije naše stranke u Puli, među ostalim, piše nam:

„Mi se sada vrlo sjećamo onog „uspješnog rada Glasa Radnog Naroda, jer je za sobom ostavio mnogo boraca proletarske klase, pa se nadamo da je“ (Crveni Barjak) „najbolja garancija za napredak“. (naime radničkog pokreta u Puli.)